

I1 Moeten we nog iets toelichten over het project of is dat wel ...?

G Nou, wat ik aanvankelijk dacht is dat we het ook over kinderspelen zouden hebben. Wat voor spelletjes deed je? Maar goed, dat was het dus niet. Dat hoorde ik van Piet de Baar.

I2 Ik denk dat hij het als voorbeeld genoemd heeft.

I1 Het is juist breed. Het idee is levensverhalen op te schrijven met het idee, zolang mensen nog leven, kunnen we het aan ze zelf vragen.

G Ja, zo is het. Ben ik benieuwd hoe mijn stemgeluid straks klinkt. Daar heb ik geen idee van, weet je. Ik heb sinds twee, drie dagen een nieuw mobieltje. Ik had zo'n oud telefoontje. Want het hoeft alleen maar te telefoneren, verder hoeft er niks. Maar goed, ik ben van bankrekening veranderd, dus toen zei dat meisje bij de ING: "Nou meneer, dan moet u een andere telefoon en dan zet ik er een app op en dan kun je zo met die app." Dus ik ben toch maar over gegaan op een ander mobieltje.

I1 Nou, dan beginnen we maar bij het begin, hè. Waar geboren?

G In Leiden. Op de hoek van de Sumatrastraat en de Lage Rijndijk. Op een bovenwoning en daar heb ik zes weken gewoond volgens overlevering, want herinneren doe ik me dat niet precies. En toen zijn we naar de Koninginnelaan gegaan.

I1 Dat was een heel andere buurt?

G Ja, mijn vader zat destijds al in het bestuur van De Eendracht, woningbouwvereniging De Eendracht. En ja, ze wilden gewoon beter gaan wonen. Bovendien, toen ik geboren zou worden had mijn broer centjes gespaard voor als hij een zusje kreeg. Nou, dat ging dus niet door, maar bovendien werd er ook ingebroken bij ons thuis, dus dat kleine potje met centjes was ook ineens verdwenen. Dus we gingen verhuizen naar de Koninginnelaan. En dat was nog in de tijd dat het bestuur mee ging. Dus ze zeiden: "Wat vindt u van deze woning, meneer? Wat vindt u van deze woning?", en zo zijn we op Koninginnelaan 32 terecht gekomen.

I1 En daar lang gewoond?

G Heel lang. Tot en met de eerste vijf jaar van mijn huwelijk, want we moesten inwonen en dat was van 1960 tot 1965. En later (als ik van de hak op de tak spring dan moet je het maar zeggen, dan keer ik terug naar het onderwerp), later ben ik ook lid van de Huisvestingscommissie geworden namens alle Leidse woningbouwverenigingen en als voorzitter van De Eendracht en daarin heb ik bewerkstelligd dat de normen zouden veranderen, want met één kind mag je een driekamerwoning hebben. En wij hadden één kind. Maar de meeste woningen hebben geen douche- of badgelegenheid, dus dan wordt er een ruimte opgeofferd om er een douche- of badgelegenheid van te maken. Nou, dat werd dus aanvaard, maar toen was het voor mij al te laat. Nee, dus ik heb dus de eerste 29 jaar van mijn leven op de Koninginnelaan gewoond. En toen kregen we een appartement in de Lingestraat. 1965 zijn die gebouwd en wij waren de eersten, die er in kwamen. Van De Eendracht.

I1 En dat was ook weer een andere buurt?

G Ja, maar wel allemaal zo in het cirkeltje. En daar heb ik drie jaar gewoond, want dat was toch niet zo. Nou ja, het appartement was prima hoor, maar het was toch een andere buurt dan waar je voorheen woonde. Dus toen zijn we naar de Burggravenlaan gegaan. Daar hebben we elf jaar

gewoond, acht jaar boven en drie jaar beneden, want mijn vrouw kreeg in '77 al haar eerste hartinfarct. En dat zijn in de loop der jaren een aantal hartoperaties geworden et cetera, et cetera. Dus toen zijn we naar beneden gegaan en dan kom je uiteindelijk tot de ontdekking dat je nou weet wat je wil in het leven. Mijn broer werd makelaar, dus ik ging ook voor dat diploma studeren. En toen op de hoek van de Hoge Rijndijk: eengezinswoning, vlakbij de Wilhelminabrug. Maar de gezondheid van mijn vrouw werd minder, dus we moesten gelijkvloers gaan wonen en toen zijn we in 1991 hier terecht gekomen. Dat is even in korte trekken. Als het te snel gaat? Ik wil het wel herhalen hoor.

I1 De achtergrond van je ouders, wat kun je daar over vertellen?

G Ja, allemaal Leidse mensen, generaties lang. Mijn moeder kwam uit de buurt wat het eerste geamoveerd is, zo heet dat geloof ik. In ieder geval gesloopt. Dat was de Weversstraat, als je weet waar dat is?

I1 Nee.

G Eind van de Groenesteeg loop je tegen het kerkhof op en een, twee straatjes daarvoor had je de Weversstraat, het heet tegenwoordig Weversplein. Maar het waren zulke ouwe, ouwe huisjes. Het waren krotjes. Daar groeide zij op met, geloof ik, zes of zeven broers en zusters en dat is ze toen samen met mijn vader ontvlucht, en toen kwamen ze eerst in de Kooi terecht en later op de Koninginnelaan terecht. En mijn vader is ook een Leenaar, ja, waar die nou precies gewoond heeft weet ik niet. Een paar adressen weet ik inmiddels. Ja, Piet de Baar, die heeft het verhaal van mijn vader een beetje teruggehaald tot onder andere de Kaiserstraat en de Raamsteeg. En ja, hoe die twee bij elkaar gekomen zijn, dat heb ik nooit gevraagd, dus dat kan ik je ook niet vertellen.

I2 En het beroep van je vader, wat was dat?

G Nou, dat is ook een aardig verhaal eigenlijk. Hij was dus ambtenaar en hij zat eerst bij de Leidse Radiodistributie. En dat is later een gemeentelijk bedrijf geworden.

I2 En wat is dat, de Leidse radiodistributie?

G Dat was die knop, die je aan de muur had en ...

I1 Ja, dat hadden wij thuis ook.

G En dit was radio 1 en dit was radio 2 en dit was België.

I1 Was dat al voor de oorlog? Blijkbaar!

G Ja, want het was van een particuliere eigenaar, dat was Termeer [C. ter Meer en H. Kroonberg uit Zaandam startten in maart 1927 op het adres Lage Rijndijk 96 een radiodistributie]. Die meneer Termeer, die later een kapsalon in de Thorbeckestraat heeft gehad met zijn vrouw, en toen stond er in dat boek van die oud-wethouder, Paul Bordewijk geloof ik [Goud in de grond. De geschiedenis van draadomroep en kabeltelevisie toegespitst op Stadskabel Leiden (Leiden 2004)]. En daar staat ook helemaal in beschreven hoe dat ging en men vond in de gemeenteraad dat dat dus een gemeentedienst moest worden, maar niet een of andere particulier moest die radiodistributie gaan doen. Dus het kwam in de gemeenteraad en toen zei de heer Koole, Kees Koole, een oom van me...

I1 Van moeders kant?

G Ja, precies. Maar die zei: "Alles goed en wel, maar die mensen die daar werken moeten dan wel gemeenteambtenaar worden". Dus mijn vader werd gemeenteambtenaar. Ik heb jaren later, veel

later, pas dat verhaal gelezen. Want Paul Bordewijk heeft tien jaar geleden, zo iets, dat boek pas uitgegeven. En toen dacht ik: dus dat werkte vroeger kennelijk ook al zo.

I1 En toen is hij andere dingen gaan doen?

G En toen is hij via de Radiodistributiedienst, die zat toen in de Nieuwstraat. Hij heeft ook nog even op de Hooigracht gezeten, in die Stedelijke Lichtfabrieken, daarboven. En toen is hij later bij de PTT terechtgekomen. En toen heeft hij een administratieve functie in Den Haag gehad.

I1 Maar kwam hij ook uit zo'n milieu van ambtenaren en middenstanders of?

G Nou, dat weet ik eigenlijk niet precies, maar het was toch een ander milieu dan daar bij de Groenesteeg, waar de meeste mensen in de bouw werkten.

I1 En in de Kooi voelden ze zich ook niet echt thuis?

G Nou, dat zal ik u zeggen, daar heb ik laatst een heel gesprek met Piet Kruit over gehad. Ik weet niet of die naam je iets zegt. En Jan de la Rie, van gemeentehuisvesting?

I1 Nou, dat is ook wel heel lang geleden volgens mij...

G Maar daar in de Kooi, daar kwamen toch mensen met goeie beroepen uit voort.

I1 Ja, ze zeiden altijd: Leiden-Noord, dat zijn de echte arbeiders en in de Kooi dat waren de nette arbeiders, was altijd het verhaal.

G Ja, en ze hadden allemaal het beste met hun kinderen voor. En een neefje, een ander neefje van mij, Paul Koole, is later directeur [administrateur] van Endegeest geworden. Dat is een zoon van die Koole wat ik net zei.

I1 Dat zegt me ook niets, want ik heb nog wel met Endegeest te maken gehad.

G Maar die Van Beek zat daar toen administratief. Dus ik denk, die milieus waren anders. Mijn moeder zei altijd over haar schoonvader, maar die heb ik nooit gekend. Die man is in 1919 overleden. Die man kon je met een dubbeltje wegsturen en die kwam met twee kwartjes terug.

I1 Dat was echt zo'n handelaar ...

G Zij noemde het een handelsman.

I1 En hoe groot was het gezin?

G Goh, een stuk of vier kinderen, dacht ik. Ja, hij had een broer.

I1 Nee, maar het eigen gezin ...

G O, mijn gezin?

I1 Van de ouders, zeg maar.

G Nou, mijn vader had dus een broer en een zuster.

I1 Nee, maar ik bedoel waar je uit voortkomt ...

G O, ik had twee broers en ik ben van de cursus, zeg ik altijd. Het waren bij ons allemaal vooruitstrevende mensen, die allemaal lid van de SDAP waren en op een gegeven moment was er dus een voorlichtingsavond voor de dames over de .. Wacht eventjes hoor, want nou ontschiet me dat. Hoe noem je dat, periodieke onthouding. Dus de dames trokken op naar de Kleine Burcht en

daar was een arts en die had een schoolezel en die stond allemaal dingen uit te leggen en zo. Hoe dat moest etc., etc. Maar toen was er een vervolgbijeenkomst een paar maanden later, één of twee maanden later, dat weet ik niet precies. Dus mijn moeder ging naar die bijeenkomst samen met Jan Steuil zijn vrouw, dat was de kolenboer uit de Kraaierstraat en een broer van mijn oom Koole uit de Meidoornstraat z'n vrouw, en toen bleek dat die alle drie over tijd waren. En wat bleek nou, tenminste zo heb ik het geïnterpreteerd, ze hadden allemaal die data overgenomen die die man op had geschreven. Dus ik zei altijd tegen mijn moeder: "Ik ben van de cursus". Ja, want daarom zit er tussen mij en mijn broers acht en elf jaar. Ik kwam dus een hele tijd later. Dus we hadden een gezin van drie broers en ik was altijd 'die kleine'. "Moet die kleine nog niet naar bed?" Ik was kennelijk vervelend.

I1 Ja, dat gaat nooit meer over hè, hoe oud je ook wordt.

G Ja, zo werkt dat.

I1 Grootouders, hebben die ook nog een rol gespeeld in je leven?

G Nee.

I1 Die waren al overleden?

G Nou, mijn ene opa, die ik dan wel gekend heb, is geloof ik twee- drieënnegentig geworden. Opoe, zoals wij altijd zeiden, die was zesenzeventig of zoiets, maar goed, daar kwamen we dus één of twee keer per week lopend vanaf de Koninginnelaan naar de Weversstraat, en ja, verder ook niet.

I2 Daar gingen jullie dus op bezoek, maar dan had je geen contact?

G Ja, met mijn moeder samen.

I2 Maar dan had je geen contact met je grootouders?

G Nee, ik werd daar op een stoel gezet en dat was het. Maar ik was ook nog maar zo natuurlijk, heel klein.

I1 En die vakbond, SDAP bedoel ik, waren ze daar lid van ook?

G Ja.

I1 En deden ze daar ook wat mee?

G Ja, zij rekenden Drees tot hun vrienden, want daar spraken ze wel eens mee. En ze waren actief in de vakbond. En de Stem des Volks natuurlijk. Mijn moeder zong in de Stem des Volks. Bestaat ook al lang niet meer.

I1 En na de oorlog ook nog in de PvdA?

G Ja, ja.

I2 Maar ze waren dus ook wel vooruitstrevend, dat ze dus naar zo'n bijeenkomst gingen bijvoorbeeld, dat was toch niet zo heel ...

G Ja, ik heb ook heel lang op de PvdA gestemd, maar de PvdA van destijds is heel anders als hoe het nu is.

I1 Ook lid geweest?

G Nee, ik ben lid van de NVV geweest. En toen kreeg je dat grapje van die vakbondsbestuurder daar, die ergens in Noord-Holland een bedrijf kapot staakte. Had ik natuurlijk allemaal op moeten schrijven, dan had je ook geweten welk bedrijf dat was. Maar er was een werknemer daar, ik dacht dat hij Martje heette, dat was een ontzettend vervelende man en ondanks waarschuwingen ging hij door, dus die werd er uit gezet. Nou, dat nam die vakbondsbestuurder niet, daar in het Noorden, dus die ging staken. Werd hij weer aangenomen in het bedrijf, ik geloof dat het OGEM was. Dus die werd weer aangenomen, maar hetzelfde begon zich weer af te spelen, dus die man is er uit gezet. En toen is het NVV zo gaan staken, dat het bedrijf failliet is gegaan. En toen was mijn reactie, ondanks dat ik lid was van die vakbond: "Zo zit ik niet in elkaar, daar hou ik niet van". Dus ik was een jaar of zeven lid en toen heb ik opgezegd en tot mijn verbazing heb ik nooit een reactie gehad. Nooit van, goh, waarom ga je nou weg of zo. Dus daar ben ik lid van geweest.

I1 Speelde de politiek dan ook een rol in het gezin? Ging je als kind ook naar activiteiten van partij of de vakbond?

G Nee, ik ging wel altijd kijken naar verkiezingsuitslagen op die grote borden, weet je wel. Daar bij de Steenstraat. Mijn moeder heeft me wel ooit eens gevraagd of ik lid van het AJC wilde worden. Maar ik zei: "Ik ga niet onder een boom staan dansen". Daar had ik helemaal geen zin in. Met zo'n lintje.

I2 De meiboom?

I1 Maar als we nog even teruggaan, je was dus drie jaar toen de oorlog begon?

G Ik ben van '36 en in '40 begon de oorlog.

I1 Dus 4 jaar. Van 4 tot 9, dus daar heb je nog wel bewust wat van meegemaakt?

G Ja, wij hadden dus onderduikers thuis. Onderduiker, dat was weer die zoon van Koole, Paul Koole, wat ik net zei. Maar ja, ik was nog jong, dus er moest op mijn hart gedrukt worden dat je niks mocht zeggen. Dus ik antwoordde overal op: "Weet ik niet". Dus toen de buurvrouw vroeg: "En Bob, wat hebben jullie gegeten?" "Weet ik niet, buurvrouw". "Weet jij niet wat je gegeten hebt?". Maar zo ging dat, ik moest gewoon zwijgen.

I1 En dat was omdat hij anders in Duitsland te werk zou worden gesteld?

G Ja, want die waren in de leeftijd van 18, 19 jaar of zo. Mijn oudste broer, waar ik dus elf jaar mee scheelde, die was 17, 18 jaar in die tijd. Dus die zaten keurig tussen het plafond als er onraad was. Hadden ze boven een luik gemaakt, met een touwtje optrekken en dan gingen ze er in.

I1 Maar je broer zelf? Moest die ook niet onderduiken dan?

G Ja, die één was acht jaar ouder dan ik en die ander elf jaar.

I1 En die zaten weer ergens anders?

G Nee, die zat er bij.

I1 O, dus ze zaten daar met z'n drieën?

G Nee, want die andere broer was jonger.

I1 Nog andere herinneringen aan de oorlog. Hoe beleef je dat, als kind, zo'n oorlog?

G Nou, wij hadden dus op de Koninginnelaan, dat vond ik ook heel interessant toen. In het midden van de Koninginnelaan had je zo'n perk met mooie boompjes met van die rode besjes allemaal, met stoepen er omheen en in die stoep werden allemaal putjes gegraven, schuttersputjes. Dus daar zaten

die Duitsers! Als er wat was, dan gingen ze die schuttersputjes in. Ik heb nooit gezien dat ze er in gingen, maar ze waren er wel. Dus als je op je hurken zat, dan zat je onder het maaiveld.

I1 Gekke plek.

G Ja, maar goed, vanaf het begin van de Koninginnelaan vanaf de Herenstraat gerekend had je een grote betonnen bunker en dat was voor de Duitsers en wij zaten ongeveer in het midden en links naar de Lammenschansweg toe had je een andere bunker, die was veel eenvoudiger, was zo met graszoden eromheen en dat was voor de burgers, als er wat was. Maar ik ben er wel eens in geweest, maar verder ook niet.

I1 Maar de bombardementen waren natuurlijk ook redelijk uit de buurt.

G Ik heb één keer de bommen zien vallen op de hoek van de Melchior Treublaan. Bij die brug [spoorbrug over het kanaal], die heb ik zien vallen. Toen er verkeerd gebombardeerd werd.

I1 Die zijn toch wel redelijk in de buurt gevallen.

G Ja, een paar huizen waren er ook beschadigd.

I1 In die hoek, ja.

G Maar welk jaar dat geweest is weet ik niet hoor, dat zal wel '45 geweest zijn.

I1 Wij hadden op de Melchior Treublaan nog ergens een kras op de deur en dat was van de oorlog.

G Op welke hoogte zaten jullie dan?

I1 Halverwege. Eén wit huis daar in het midden, op 35. Vrijwel in het midden.

I2 En was je bang in de oorlog?

G Nee. Ik herinner me ook dat ik dus bij die gebombardeerde plek geweest ben, daar bij het station. Hoe heet het daar, de Haver- en Gortbuurt niet. Nee, het heet anders.

I1 Haverzak of zoiets.

G Ja, dat ik daar met m'n moeder liep en dat ik zo'n hele grote veer van een pauw mee had, die daar op de grond lag. Dat kwam uit één van die huizen natuurlijk, maar dat is de enige herinnering wat ik heb.

I1 En de bevrijding? Is dat?

G Ja, dat weet ik nog en de bevrijdingsfeesten natuurlijk. Dat is, ja ...

I1 En school, hoe ging dat in die tijd?

G Nou, ik ben op de 3 Octoberstraatschool terecht gekomen. Om reden dat, ik moest eerst naar de Kernstraat, die was vol. Toen moest ik naar de Aalmarkt, die was ook vol, nou, toen werd het de 3 Octoberstraat. Want ze hadden plannen met mij. Niet dat het allemaal goed is terecht gekomen, maar ze hadden plannen met mij. Dus ik ben naar de 3 Octoberstraatschool gegaan en daarboven had je de Duyvenbodestraatschool. Ja, en dat is allemaal aardig doorgegaan. Alleen in '44 natuurlijk, toen het zo ontzettend koud was, toen ging het ook mis met de meesten op die school. Een heleboel bleven er zitten.

I2 En hebben jullie ook honger gehad?

G Ja, ja. Ik heb met mijn moeder achter de kinderwagen naar Lisse gelopen. Want ik had daar een oom. Die had een bakkerij. Vaneveld op de Heereweg [J. Vaneveld, Hereweg 138, tr. Catharina Oudshoorn, overl. Lisse 31-3-1948], en dan kregen we twee broodjes mee, een broodje voor ons en eentje voor mijn tante, die woonde op de Lammenschansweg, dat was een zuster van mijn vader. Ja, en ik heb ook onderin die grote ketel gehangen. Dat lees je wel eens en dat hoor je. Maar dat weet ik, omdat ik het zelf gedaan heb.

I1 Herinner je je ook dat je honger had?

G Ja, ik zei altijd tegen mijn moeder: "Moe, wanneer krijgen we nou weer rijst met bessensap?" Dat zei ik altijd. Naderhand heb ik het gegeten, maar ik vond het helemaal niet zo lekker.

I1 En tulpenbollen?

G Heb ik ook gegeten, ja. We hadden zo'n kacheltje en dat was zo'n afgezaagde buis, die ergens van het energiebedrijf af kwam. Zo'n ronde pijp of zoiets met ronde pootjes, en dan haalde je er een schilletje van af en dan deed je die kachel aan en dan brandde dat een beetje aan, weet je wel. Het was niet te eten, hoor! Was echt niet te eten.

I1 Nou, en dan krijg je de naoorlogse periode. Dat is natuurlijk een heel andere tijd ineens. Wat voor school, middelbare school?

G Nou, wij zaten allemaal in de zesde klas van de 3 Octoberstraat en wij zouden, deden met zijn vijven toelatingsexamen voor de HBS en wij zakten met z'n vijven. Dat waren dus de vijf besten van de klas. En dat had te maken met het hoofd van de school, dat was meneer [J.P.] Paulusse, die was voor zijn godsdienstakte bezig en die was vergeten die kinderen een beetje beter bij te brengen. Ja, dat is nog een toestand geweest, die ouders pikten dat niet en zo, en één van die vijf is later nog hoogleraar geworden. Maar in ieder geval: ik ben op de MULO gekomen en na de MULO, en dat is iets waar ik ontzettend spijt van heb, ben niet verder gegaan met leren, want ik was ooit voorbestemd om toch universitair onderwijs te gaan doen. Althans voorbestemd, het zat er in, maar ik was te lui. Dus toen ben ik gaan werken. Dat betekent dat je in je latere leven avondcursussen en allerlei andere cursussen moet doen en zo. Uiteindelijk is het op zijn pootjes terecht gekomen.

I1 En dat eerste werk, wat was dat?

G Bij Van der Heem in Voorburg. Van der Heem maakte Solexen. En Van der Heem voerde het merk Erres, E, dubbel R, E, S, en die RS kwam van R. Stokvis zijn naam. Want die mensen waren op de een of andere manier gelieerd aan elkaar. Dus ze maakten daar radio's, Erres-radio's, en later ook Erres-tv's. Dus zo heb ik de eerste Erres-tv bij ons thuis op de Koninginnelaan binnengedragen. Zo ging dat.

I1 En dat was dus één van de eerste tv's?

G Ja, zwart-wit, zo'n kleintje, weet je wel. Maar ja, dan moet je in dienst. Toevallig bleek ik nog wel wat snelheid te kunnen hebben met mijn vingers, dus ik werd telegrafist. Morsetekens, maar dat betekende ook dat je drie maanden langer moest. Dus 21 maanden in dienst.

I1 En dan hebben we het over het jaar?

G Ja, dat is een goeie, 36 en 19, ik denk dat het '55 is. Nou, en dan weer terug naar Van der Heem. Daar heb ik niet lang meer gezeten, heb ik nog even bij de Meelfabriek gewerkt, heb ik ook niet lang gezeten.

I1 En dan administratief?

G Ja, allemaal administratief. En toen ben ik vertegenwoordiger geworden. Van schoolartikelen.

I1 O, dat is weer heel iets anders.

G Ontzettend leuk. Ik deed mee met de schoolvakanties, het grote voordeel, plus dat je een auto kreeg van de baas.

I1 En dat was een groothandel in schoolartikelen?

G Het was eerst de VANO, dat was in handenarbeidartikelen, en later is het Jacob Dijkstra geworden, dat was een uitgever. Taalmethodes, rekenmethodes en al dat spul meer.

I2 Dijkstra bestaat volgens mij nog wel steeds. Zat dat niet in Kampen?

G Het waren twee broers, je had Johan Dijkstra en je had ook een Dijkstra in Zeist. En Johan Dijkstra zat in Zeist en volgens mij is dat nu allemaal Wolters-Noordhoff. Ja, en toen werd mijn broer makelaar en toen dacht ik: "Verrek, dat is een leuk vak!"

I1 Wanneer is hij begonnen?

G Ik denk dat dat eind jaren zestig, begin jaren zeventig is geweest. Toen ben ik ook voor dat diploma gaan studeren, bij de NVM. Nee, niet bij de NVM, maar in ieder geval ben ik later NVM-er geworden. En dat was in 1975.

I1 En toen aangesloten bij je broer ...?

G Nee, toen heb ik eerst jaren met Van der Drift samengewerkt. Die heeft me eigenlijk het vak geleerd. Want je bent wel makelaar en je denkt dat je alles kan, maar zo is het natuurlijk niet.

I1 En zowel bedrijfsmakelaardij als ...?

G Nou, toen kreeg je het feit dat er gezegd werd: die bedrijfstaxaties mogen eigenlijk alleen maar bedrijfsmakelaars doen. En ik taxeerde altijd erg veel, ook bedrijven, ook kantoren. Dus ik dacht: "Ja, daar moet ik wel even bij blijven". En toen heb ik al die cursussen bedrijfsmakelaardij gevolgd, met goed gevolg. Dus uiteindelijk was ik bedrijfsmakelaar.

I2 Ik kan me de naam Bob Oudshoorn nog wel herinneren op affiches.

G Als je door de breedste steeg van Nederland rijdt, de Sint Jorissteeg, dan zie je nog een groot kantoor Bob Oudshoorn. Het is niet meer van mij, maar het heeft wel de naam gehouden.

I1 En heb je daar altijd gezeten?

G Nee, eerst met Van der Drift, dus eventjes op de Oude Vest, en toen zijn we naar de Zoeterwoudsesingel gegaan. Zoeterwoudsesingel 3, dat was een pand van de zorgverzekering, het ziekenfonds. Maar Jaap Kool, dat was de directeur, die kende ik weer en die zei: "Joh, Bob, verkoop jij dat pand voor ons." En toen heeft Kees van der Drift het gekocht, want ik zei: "Kees, we moeten toch kopen". En Kees van der Drift heeft het gekocht en toen zijn we daar kantoor gaan houden. Beneden kantoor en boven wonen.

I1 En was het uitsluitend bedrijfsmakelaardij?

G Nee, het was ook een woningmakelaardij. Maar in '75, nee '76 zal het geweest zijn of '77, toen had je dat fenomeen nog niet dat er bedrijfsmakelaars moesten komen. Dat kwam was later. Elke makelaar deed dat, punt. En later is het een apart vak geworden.

I2 Wanneer ben je dan voor jezelf begonnen?

G '88.

I2 En wanneer gestopt, als ik vragen mag?

G Nou, ik heb tot, ik geloof tot mijn 74^e gewerkt, en met 72 heb ik de zaak overgedaan aan mijn opvolger, die ik zelf had ingewerkt en die nu daar zit en eigenaar is, Saskia van der Veer, en daar heb ik tegen gezegd: "Ik zou het niet slim vinden als je een andere naam neemt. Want de naam, die stond er en die was goed. Ik had een voorrecht dat, maar nu moet ik even niet op gaan scheppen, hè, de senatoren uit Den Haag, die kwamen bij mij terecht als er iets geregeld moest worden. Dus dan moet je naam toch wel goed zijn. Ik probeer bescheiden te blijven, hahahahaha. Nee, dus dat bedrijf bestaat nog steeds.

I2 Ok, dus daar zien we nog steeds affiches van, maar ...

G Nou ja, ik heb dus nog twee jaar doorgewerkt, maar toen werd het minder in de makelaardij en toen zei ik: "Jij zit er niet op te wachten dat ik nog op die loonlijst sta." Dus ik ben daar weggegaan, maar het is goed gegaan met haar, trouwens. Ja, ze heeft blijkbaar toch altijd in de plus gestaan. Maar ja, ik zeg altijd, ik was de eerste die het zei: "Ik loop graag rustig in de stad, ik heb geen zin om achterom te kijken wie er achter me loopt. Ik wil iedereen zo aan kunnen kijken". Nou, en dat bevalt me best. Dus dat was de makelaardij. Verder heb ik me natuurlijk altijd een beetje met huizen bezig gehouden. Ook vroeger, in '66, '67, zat ik al in het bestuur van die woningbouwvereniging. En vrij kort daarop was ik voorzitter. Nou, dan kom je in die Huisvestingscommissie terecht. O, en dan ben ik ook nog jaren voorzitter van de Leidse Bond van huis- en grondeigenaren geweest. Aan het begin van de Oude Vest, het nummer weet ik niet meer. Nummer 5 of 7 of zoiets. Die behartigde de belangen van de grondeigenaar, maar later was het helemaal overbodig, want toen kreeg je de Vereniging Eigen Huis.

I2 Het was een voorloper daarvan dus eigenlijk?

G Ja, dan zaten we er met een bestuur van vijf man en we hadden ook spreekuur. We hadden een jurist ingehuurd en die kon alle dingen beantwoorden, over vragen, over wettelijke zaken over onroerend goed en zo.

I2 Maar dat deed je dus als vrijwilligerswerk?

G Ja, gewoon als hobby. Daar kreeg je ook geen geld voor, maar je zat eens een keer met elkaar te eten.

I2 Maar je hebt op het gebied van volkshuisvesting wel heel wat zien veranderen in de loop van de tijd... Hoe kijk je er tegenaan hoe dat zich ontwikkeld heeft?

G Nou, ik heb altijd gezegd: als iedereen tegen elk pand nee blijft zeggen, dan blijft diegene die woont, die woont lekker en de rest, die mag buiten slapen. Dus wat dat betreft heb ik ook nooit problemen met hierachter [het ROC-terrein en omgeving] gehad. Het enige probleem, dat ik had over die hoogbouw, dus ik heb gezegd: kan je die niet een paar meter verderop zetten. Nou ja, ik weet niet of je weet hoe planologen werken, maar dan gaan die ogen op steeltjes staan en die zeggen: "Wat zeg je nou, dat hebben we toch zo ingepland". Dus dat is vergeefse moeite. Dan kan je praten als Brugman, dat gelijk krijg je nooit.

I1 Maar de rol van de woningbouwvereniging is natuurlijk in de loop van de tijd ook heel erg veranderd?

G Ja, ik vind het nog steeds helaas dat het allemaal zo gefuseerd is, dat het zulke grote, logge lichamen zijn geworden, waar mensen met inkomens van 2, 3 ton bovenaan zitten. Wij deden alles gratis. Mijn eerste baantje bij de woningbouwvereniging in het bestuur, toen was Tinus Sommeling er nog, een PvdA-er. Een man van 1.90 m, heel mager, en toen haalden we een keer gebak of iets dergelijks. "Hee, dat kan niet, je gaat toch niet van de vereniging gebak zitten eten!" Dus moest je je portemonnee trekken en zelf je gebak betalen. Zo was het sfeertje toen nog.

I1 Ja, en het waren ook echt verenigingen, veel meer dan nu natuurlijk, hè?

G Ja, en als een woning toegewezen werd, dan gingen we er zelf heen en dan keken we hoe die mensen woonden. En dat was allemaal pro Deo. Ja, één keer per jaar hadden we een vergoeding; ik weet niet eens hoeveel het is.

I1 De vereniging had wel een directeur, mag ik aannemen? Er was wel personeel, toch?

G Ja, er was personeel. We hadden een uitvoerder. Dat was meneer Olivier van de Garenmarkt, die had geloof ik een timmerbedrijf gehad of zoiets, dat weet ik niet. Dus daar besteedden we het werk aan, die zorgde dat het allemaal goed ging.

I1 Die onderhield de gebouwen. Maar er moest toch ook nieuwbouw gepleegd worden?

G Ja, dat was in een veel latere fase. In het begin werd er niet zo veel gebouwd. Of ik ben in een latere fase erbij gekomen, dat kan ook. Maar dan had je hele renovaties en dan kwamen er bedragen op tafel. Toen was ik nog geen voorzitter, hoor, een ander. "Nou, dat vind ik veel te hoog, daar kan best een paar ton van af." En verdraaid, dan ging er een paar ton van af. Dus ik zat met grote ogen te kijken. Al doende leert men. Ja, dus die bouw op de Willem de Zwijgerlaan, dat is allemaal voor mijn tijd geweest, voor 1965 denk ik. Toen ik er kwam stond dat er allemaal al.

I1 Maar nu zijn het hele grote ...

G Ja, joh, toen kreeg je ook ... Wij hadden eerst Breij en later Lepelaar van de centrale, van de boekhouding en dat werd later de centrale boekhouding van woningcorporaties [CBW] en dat is me ook een lichaam geworden. Ik vind het niet altijd een verbetering hoor, als het van die grote, logge lichamen worden. Ja, ik ben oud, ik loop achter, natuurlijk.

I1 Het gaat volgens mij nog wel steeds door, die fusies van woningbouwverenigingen. In Leiden hebben we nu nog twee of drie of zo, hè?

G Nou ja, Portaal is binnengekomen en die had ontzettend veel geld. En die is ontzettend gaan renoveren en slopen ook inmiddels. Dan moet je ook een beetje uitkijken, dat er niet te veel gesloopt wordt. Ja, en dan de Sleutels, daar is dan Tuinstadwijk en De Eendracht een onderdeel van. En je hebt nog Ons Doel, dat is één van de kleinere. Is altijd één van de betere corporaties geweest, keurige club.

I1 Ja, die zit bij ons op de Singel om de hoek. Wie zat er nou laatst, ook zo kort. Nou, het schiet me even niet te binnen.

G Ook een man van de gemeente was daar voorzitter, Bram Stikkelorum.

I1 Nee, ik bedoel de directeur, nu hebben ze allemaal een echte directeur.

G Want wanneer ben je zelf bij de gemeente gekomen?

I1 Ik ben in '80 bij de gemeente gekomen. En ik ben, denk ik, in '84 bij Economische Zaken terecht gekomen, bij Joop Walenkamp met name, en Aart van Bochove.

G Ja, Joop Walenkamp! Ik was ook lid van het bestuur van MKB Leiden. Het heette eerst KB en later heette het MKB. Onder het KB waren het allemaal winkeliers, die daar lid van werden, en onder het MKB werd het allemaal wat groter. Dus ik heb met Joop Walenkamp regelmatig vergaderd. Prima man! En daar zat Herman Akse, die heb je wel meegemaakt.

I1 Ja, maar die zat niet bij Economische Zaken, die zat op het Stadsbouwhuis.

G Ok, dus die zat bij Volkshuisvesting.

I1 Dus ook nog in het bestuur van het MKB gezeten?

G Ja, eerst Leon van Velzen als voorzitter en later Peter Bunnig.

I1 Ja, die ken ik allebei. Kun je er iets over vertellen over die tijd, hoe dat was?

G Ja, prima tijd. Je bent met de stad bezig en met hele wilde plannen.

I1 Welke tijd was dat?

G Goh, ik ben er bijgekomen eind jaren tachtig, begin jaren negentig. En hoe lang ben ik daar geweest, joh, vijftien jaar misschien wel. Zoiets, denk ik. Maar ik ben mijn leven lang wel ergens bestuurder van geweest.

I1 Wat waren de topics in die tijd?

G We hadden toen het idee om het doorgaand verkeer via de Nieuwe Rijn onder het water door te laten gaan. Daar is natuurlijk nooit wat van gekomen. Dus zo bij het Gangetje er in en dan sjoep ..

I1 Gewoon even het water eruit pompen.

G Alles kan, alles kan. (Pauze in verband met koffie en thee)

I2 Wilt u dat laatste nog een keer zeggen van die diploma's?

G Als je dus bepaalde diploma's niet hebt, van die gemeentediploma's, dan bleef je daar ook gewoon zitten. Ik zat daar op adjunct-commies A. En ik zou hoofdcommies worden bij Akse en toen werd dat getorpedeerd door Arie Verboom, de wethouder. Die is even wethouder geweest. En dat komt, die was voor mij even voorzitter of na mij, dat weet ik niet. Maar als voorzitter was het geen goeie, was een verschrikkelijke man.

I1 Voorzitter van?

G Woningbouwvereniging De Eendracht. Dus toen ben ik, ja, hele drama's gebeurd daar. In ieder geval stonden op een gegeven moment twee partijen in de rechtbank, aan de ene kant Verboom, aan de andere kant de bewoners. Het bestuur was het ook niet met Verboom eens, in ieder geval, Verboom werd gewipt en hoe het nou precies ging, daar moet ik echt over nadenken, hoor. Maar in ieder geval, mij werd het erg kwalijk genomen, dus ik zou daar bij als hoofdcommies gaan werken en Verboom ziet mijn naam voorbijgaan en psst ... Ja, zo ging dat. En dat mag er allemaal rustig in blijven staan, want het zijn de dingen zoals ze gebeurd zijn.

I1 Ik ga even kijken ...

G Wat je nog niet weet?

I1 De vrije tijd in je jonge jaren. Wanneer ben je getrouwd?

G In 1960.

I2 Dus met 24 jaar, heb ik uitgerekend.

I1 Wat deed je in je vrije tijd, als kind en als ...

G Dan komen we toch op die spellen terecht. Ja, wat deed je vroeger, je speelde buiten als kind en later werd je lid van de padvinderij. En je ging voetballen.

I1 Op een voetbalvereniging gezeten?

G ARC in Oegstgeest. Keurige club. Je werd nog geballoteerd in die tijd.

I2 Dus zelfs uit een rood gezin toch naar een deftige club om te voetballen. En naar de padvinderij, want dat hoort ook niet bij de PvdA, toch?

G Nee, dat weet ik eigenlijk niet zo goed. Maar ja, iedereen ging naar Alphenaar en ik ging naar Wielinga om te dansen.

I1 En wat was het verschil?

G Laat ik het anders zeggen, ik voelde me daar prima thuis. Maar ik ben maar een heel gewone jongen hoor.

I2 Maar wat was het verschil tussen Alphenaar en Wielinga, want dat vind ik wel ...?

G Mede door mijn broers, want die scheelden nogal wat met mij natuurlijk, maar die zeiden: "Jij moet naar Wielinga; dat is een keurige club". En dat was ook zo. Ook daar werd je geballoteerd.

I2 Dus Alphenaar was meer een beetje voor de gewone Leenaar, zeg maar?

G Ja, maar dat ga ik zo niet uitspreken, want anders wordt dat me m'n hele leven kwalijk genomen.

I1 Maar dat is voor de geschiedenis natuurlijk wel interessant, dat soort verschillen en hoe je ...

G Ja, dat is wel waar. Er zat een duidelijk verschil tussen of je bij Wielinga danste of bij Alphenaar. Heel katholiek Leiden danste bij Knegtel, eh nee, daar op de Hooglandse Kerkgracht [nr. 48=Evert Castelein]. Nou ik weet het niet meer. In ieder geval, ik kwam daar bij Wielinga terecht.

I1 En geloof, heeft dat nog een rol gespeeld in het leven? Qua ouders of nu nog?

G Nee, we waren bij ons niet gelovig, maar we mochten niet vloeken en ik ben lid van de CJMV geweest, de Christelijke Jonge Mannen Vereniging. En ik heb op de gereformeerde kleuterschool gezeten, maar dat kwam omdat mijn buurmeisjes daar zaten.

I1 En dat vonden je ouders geen probleem?

G Nee, geen punt.

I1 En de buurt? Hoe was het daar, je hebt daar je hele jeugd doorgebracht. Wat voor buurt was dat?

G Ik vond het een prima buurt, keurige mensen allemaal.

I1 Het was wel allemaal woningbouwvereniging?

G Ja, maar goed, je had er ook de onderwijzers wonen en de ambtenaren etcetera.

I1 Ik heb altijd begrepen, het waren de mooiste huizen van de woningbouwvereniging en die kreeg je er ook nooit meer uit.

G Ja, precies. Mijn moeder is er overleden die is er in '36 gekomen en in '85 is ze daar overleden.

I2 Had u vrienden in de buurt?

G Ja, natuurlijk, allemaal schoolvriendjes. En buiten spelen.

I2 Geen rottigheid uithalen?

G Nee, dat viel allemaal reuze mee daar.

I1 En voetballen buiten?

G En voetballen buiten. En daarom dacht ik dat je over die spellen ging beginnen. Want wat ik nou vergeten was: we stonden een paar maanden geleden op een begrafenis en daar sprak ik Toos Oudshoorn, geen familie, maar die woonde een straat achter ons in de Pieter de la Courtstraat en toen kwam het ter sprake over vroeger en toen zei ze: "Ja, er was er daar eentje en die had een vliegende Hollander en ik had helemaal niks." En toen zei ik: "Ja, ik had die vliegende Hollander". Ik weet niet of je weet wat een vliegende Hollander is? Vier wielen en een... Maar hoe we daar aan gekomen zijn, die zullen ze niet gekocht hebben, want mijn ouders waren niet zo rijk, dus ik denk dat ze die van iemand geleend hebben, want dat ding was ook op een gegeven ogenblik weg toen ik er niet meer mee speelde. Later hè, want dat denk ik nu pas sinds een jaartje. Ik heb me nooit gerealiseerd hoe zo'n ding er komt, maar ik weet dat ze niet rijk waren. Witteboordenarmoe, zeiden ze altijd, ze hadden een keurige baan. Dus ja, daar speelden wij.

I2 En hoe was de sfeer in jullie gezin?

G Prima.

I1 De hele straat was van dezelfde woningbouwvereniging, dus had die straat ook een signatuur?

G Nou, de hele straat ... Het laatste stuk, dus naar de Lammenschansweg toe, daar had je particuliere woningen, dus die waren wel te koop.

I1 Daar woonden ook andere mensen of merkte je dat niet zo?

G De meeste kinderen zaten aan onze kant.

I1 Maar had de woningbouwvereniging nou ook een signatuur, was die socialistisch of katholiek ...

G Nee, neutraal.

I1 Maar in die tijd had je dat ook nog verzuild, toch?

G Ja, je had de PCW, dat was de protestants-christelijke woningbouwvereniging. Nou, en dan had je dus de katholieke woningbouwvereniging. Mentink was daar voorzitter. En later is die man van de gemeente, die Sportzaken deed, Duijvesteijn, is toen voorzitter geworden. Van de katholieke club, terwijl hij zelf ...

I1 Hij was van de PvdA, raadslid geweest.

G Dus later is dat kennelijk allemaal een beetje vervaagd.

I1 Wanneer is dat zo... Later zijn ze allemaal samengevoegd en is dat christelijke en katholieke allemaal weggegaan, hè? Wanneer zou dat geweest zijn, jaren '60 al?

G Nee, later. Eind zeventiger, begin tachtiger jaren.

I1 Maar dan had je dus dat hele wijken protestants of katholiek waren vanwege de woningbouwvereniging. Maar in de Koninginnestraat merkte je dat niet ...

G Nee, absoluut niet.

I1 Want speelde geloof wel een rol? Als je met een katholiek meisje thuis zou komen, dat ...

G Ja, behalve als je bij Wielinga danst en je wordt uitgenodigd door een meisje, in 1953 was dat, weet ik zo goed want het was die watersnoodramp. En ik zou met haar mee gaan naar het bal van de HBS, maar dat ging toen niet door. Ik weet niet meer hoe ze er uit zag en hoe ze heette, maar ik vond haar wel aardig in ieder geval. "Maar nee, toch maar niet", zei ze, "want ik ben katholiek en jij niet". En toen zei ik: "Als dat bij jou zo speelt, dan moet je niet naar Wielinga gaan, dan moet je bij je club op de Hooglandse Kerkgracht blijven".

I1 Dus het speelde omgekeerd wel, dus je werd er wel mee geconfronteerd, maar je ouders zouden daar geen ... Dat was alleen bij de gelovigen zelf, die dat hadden?

G Ja.

I1 In 24 getrouwd en kinderen gekregen?

G Eén kinderen. Dat ging helaas niet, met miskramen en zo, maar ja. En die is inmiddels ook 52.

I1 Ja, zo gaat dat hè?

I2 Je vrouw, heeft die ook een baan buiten het huishouden gehad of is die altijd huisvrouw...?

G Nou, ze heeft ook vele jaren in de bibliotheek gewerkt, in de Nieuwstraat. Dat is later gekomen. In het begin was het, je weet wel hoe dat gaat, kinderen opvoeden.

I1 Maar was het not done, zeg maar?

G Nee, maar toen Petra wat groter werd, dan krijg je tijd en toen kon ze dus dat baantje bij de bibliotheek krijgen.

I1 En dat heeft ze ook eh ...?

G Ja, tot ze er mee moest stoppen vanwege d'r gezondheid. Toen werd boeken tillen zelfs te zwaar.

I2 En je vrouw is inmiddels ook overleden of eh?

G Nee hoor, ze is nu even lekker naar haar oude buurtje. Nee hoor, die is 76 inmiddels.

I2 Nou gelukkig, dat was me steeds niet duidelijk.

G Nee, ze zei: "Ga jij maar praten, ik ga wel weg". Nou, prima.

I2 Hebt u zelf hobby's gehad of was u eigenlijk altijd met werk bezig? Want als we het over uw leven hebben, dan spelen die huizen in alle opzichten een grote rol, dus dat was ook wel een hobby, zeg maar?

G Ja, het had altijd iets met onroerend goed te maken.

I2 Maar niet geschilderd of zo?

G Nou, ik heb jarenlang gevolleybald met een clubje, die ik zelf had samengesteld. We hadden 15 leden, we mochten blij zijn als er 10, 11 waren, 12 was helemaal geweldig. Dus ik was daar het complete bestuur. We huurden die zaal in de Oppenheimstraat, bij die Openbare school.

I1 En dat was met elkaar volleyballen?

G Dan gingen er hier 6 staan en daar 6 staan en als dan bleek dat die te sterk waren, dan ssjt, jij daar heen. Zo werkte dat.

I1 Maar dat is inmiddels ...

G Ja, op een gegeven moment ga je pijn in je vingers krijgen en dan word je 65 en dan denk je: ik stop ermee.

I1 Nou ja, het is op zich nog wel een sport die je redelijk lang kan doen. En je dochter, wat is die gaan doen?

G Die is na de universiteit bij de ABN-AMRO terechtgekomen en nu doet ze Personeelszaken voor een Russische bank in Amsterdam.

I1 Dat is weer heel wat anders...

I2 En kleinkinderen, zijn die er?

G Drie, maar die studeren alle drie.

I1 Zo, dus die zijn ook al ...

G In de twintig, tegen de twintig en in de twintig.

I1 Dus bijna achterkleinkinderen, nou, het kan zomaar op die leeftijd, toch?

G Ja, de tweede doet zelfs twee studies, economie en rechten.

I2 Dus ze doen wat opa niet heeft gedaan ...

G En waar opa nog steeds spijt van heeft.

I1 Maar je dochter heeft het ook al gedaan.

G Ja, maar daar heb ik ook wel achterheen gezeten.

I1 Maar wel spijt van, dus ...

G Dat ik dat niet heb gedaan, ja, natuurlijk. Daar heb ik later ontzettend veel spijt van gehad. Je opstap is veel makkelijker. Als jij één of andere titel voor je naam hebt staan. Nu zal dat wel minder zijn, maar destijds was dat veel makkelijker, je stapte overal veel makkelijker in. Ja, en mijn tijd: hard werken en je moet je waar maken. Nou is dat ook niet verkeerd hoor.

I1 Maar wat was nou precies, na de ULO, als je goeie cijfers had, kon je ook naar de HBS.

G Ja, ik had er eigenlijk geen zin in. Mijn vader was niet erg gezond, dus die is in '58 al overleden. Dus ik had eigenlijk meer in mijn lurven gepakt moeten worden.

I1 Maar goed, naderhand wel heel veel bij ...

G Jawel.

I1 Maar 's avonds wel hard werken ...

I2 Maar het was dus wel zo dat uw ouders er achter stonden, als u was gaan studeren?

G Ja, ik was natuurlijk ook redelijk eigenwijs. Dat moet ik ook niet vergeten. Daar kunnen je ouders ook niks aan doen.

I2 Ja, dat hebben wij zelf ook meegemaakt en als ouder meegemaakt, ja.

G Je hebt nu ook meer besef of zo. Nu is het zo dat je tot je 18^e moet je doorgaan. En toen was het: als je 16 was, nou, ik zie het wel. Ik ga wel wat doen.

I2 Maar het zijn er nu ook nog zat, die het kunnen en die het niet doen. Dat is altijd zo. En sommigen hebben er spijt van en anderen niet.

G Ik heb heel erg spijt.

I1 Maar het is toch nog redelijk goed gekomen, toch?

G Ik ben niet ontevreden. Ik heb al veel verteld in dat uur, of anderhalf uur. Je hoeft het er bij mij niet uit te trekken.

I2 Nee, dat scheelt inderdaad wel, maar ...

I1 Nou, wat ik toch wel interessant vind is als je zo je hele leven met huizen, met vastgoed bezig geweest bent, wat je dan in dat hele leven ervaren hebt en hoe zich dat ontwikkeld heeft. Hoe je daar tegenaan kijkt.

I1 Er is natuurlijk heel veel veranderd als het over volkshuisvesting gaat en over woningbouwverenigingen.

G Nou, wat mijn eigen situatie betreft, ik ben dus heel laat pas woningeigenaar geworden, ik heb heel lang gehuurd. Maar ontzettend lang geleden, dat was tussen '65 en '68, o, dat had ik je al verteld, dat was in die drie jaar dat ik in de Lingestraat woonde, kon ik een huis kopen in de Meerburgerstraat van een mevrouw, die ons appartement zo leuk vond, en ik schoof dus naar die Meerburgerstraat toe en zij ging in de Lingestraat wonen. Toen was Bureau Huisvesting: "Nee, nee, nee, je hebt maar één kind en voor de Meerburgerstraat moet je twee kinderen hebben". Terwijl die mevrouw die er uit ging dus keurig in dat appartement ging. Maar dan kom je weer aan dat verhaal over die badruimte en zo. Dus wat dat betreft ben ik heel laat, te laat huiseigenaar geworden. Want anders had ik in een andere stroomversnelling gezeten. In diezelfde versnelling waarin iedereen zat...

I1 Wanneer heb je je eerste huis gekocht?

G In '79.

I1 Dat was ook zo'n crisis toch? In die tijd, '79?

G Ja, daarna krijg je dus die tijd, begin jaren '80, toen zat ik in die makelaardij en die telefoon ging niet eens.

I1 Dat was een beetje hetzelfde als nu toch?

G Dan stond het Leidsch Dagblad aan de deur om te incasseren en dat geld dat had je niet. We zijn er gekomen, hoor.

I2 Ja, maar dat was een slechte tijd wat de huizenmarkt betreft. Toen is het ineens booming gegaan.

G Ja, later kwam het weer terug. Maar als ik in de jaren '60 had gekocht, dan had ik in die stroomversnelling gezeten, bijvoorbeeld in de Merenwijk. Daar kochten ze voor f 90.000 en twee, drie jaar later verkochten ze voor f 160.000 of zo iets. Nou, dat heb ik gemist.

I2 Maar meer ruimte als u nu hebt, hebt u ook niet nodig, denk ik, met z'n tweeën, hè?

G Nou, dat zegt mijn vrouw ook al. Het wordt hier te groot om het zelf allemaal te onderhouden.

I1 Maar je hebt natuurlijk ook in de loop der jaren die verdunning meegemaakt, dat mensen steeds groter zijn gaan wonen. En dat er nog steeds groepen, je moet nog steeds heel lang wachten voordat je een huis van de woningbouwvereniging krijgt.

G Ja, iedereen ging op zichzelf wonen, hè. Zoveel scheidingen, de één gaat rechts, de ander gaat links. Maar het is wel weer dubbele woonruimte in vergelijking met vroeger.

I1 Als je kijkt naar hoeveel inwoners Leiden na de oorlog had en hoeveel nu en hoeveel meer huizen er gebouwd zijn, dan kan je ongeveer inschatten hoe ...

G Toen ik op de lagere school zat, in de vierde klas zat bij Henk Franken van de Leidse Sleuteltjes. Die zei al, Nederland, geloof ik, zeven, acht miljoen inwoners, het dichtstbevolkte land van Europa. Zulke verhalen hoorde je toen al. Nou, het is geloof ik nu 15, of 16 al.

I1 Ja, en wat wij ook in onze omgeving meemaakten was dat we ook heel ruim woonden met z'n tweeën en wij wonen nu ook heel ruim, kinderen het huis uit.

G Ik vertelde aan je vrouw, een week of wat geleden ben ik de hele Marewijk af geweest, want ik moest even bij Hans Zirkzee zijn en ze zijn nu ook met die laatste woningen bezig, aan het verbouwen op de Marewijk. Het laatste huis.

I1 Die Jessehuizen, waar wij wonen?

I2 Ja, dat wist ik niet, daar komen wij eigenlijk nooit langs.

G Maar dat zag er ook niet uit en dat zijn ze nu aan het aanpakken, dat huis. Maar als je ziet wat een schitterende ruimte die woningen hebben...

I1 Ja, het is van Jesse. Rond 1900.

G De bekende Jesse.

I2 We hebben het nog niet gehad over welke feesten u zich nog kan herinneren. Werd uw verjaardag gevierd?

G De kamers waren altijd vol. In het begin, dan zaten we met z'n tweeëntwintigen in zo'n klein kamertje, en maar roken. Ramen openzetten, dan dachten ze dat er brand was.

I1 Dus altijd veel mensen over de vloer .. En gezellig.

G En ik herinner me dat mijn ouders vijfentwintig jaar getrouwd waren. Dat werd gevierd op de Witte Singel, op de hoek van de ... Hortus, heette het zo niet, heette het niet Hortuszicht? [Oud Hortuszicht, van Van Ingen Schenau]

I1 Waar nu dat speeltuintje is?

G Ja, en daar had je een zaaltje en daar had je een speeltuintje, dat is weg nu.

I1 Dat speeltuintje heb je nog steeds, ik geloof dat het op die plek is hè?

G Ja, dus daar werden de eerste feesten gegeven. En dan hadden de broers een grapje bedacht. Iedereen was natuurlijk keurig in het pak met een stropdas en hadden een paar mensen van mijn broer een oude stropdas gekregen en dan moesten ze zingen en dan zongen ze vals en paken ze een

schaar en zo psst, psst, psst. Werd je stropdas afgeknipt. En die vrouwen hadden niet in de gaten dat het een andere stropdas was. Joh, Thijs, je nieuwe das!

I1 Want christelijke feesten, dat was voor jullie natuurlijk niet zo ...

G Ja, we hadden wel vrije dagen.

I1 Ja, dan werden het vrije dagen. En 1 mei, werd dat wel ...

G Neuh, zo fanatiek waren ze niet. Ja, ze hebben me een keer meegenomen naar een, die boom.

I1 Wel de VARA-gids uiteraard?

G En het Vrije Volk. Ja, dat was de lectuur. En daar had je de feuilleton Bulletje en Bonestaak in staan. En iedere week een halve pagina Bulletje en Bonestaak.

I2 En lezen, deden jullie dat thuis?

G Lezen? Ja veel, heel veel. We waren ook lid van de bibliotheek. In het begin hadden we een bibliotheek in de Seringenstraat van meneer Post, een particulier [G. van der Post, uitleenbibliotheek, Tulpenstraat 12?].

I1 Had je dat, een particuliere bibliotheek?

G Ja, en later werd dat uitgebreid in de Lokhorststraat. Had je ook een bibliotheek van Van Leeuwen [C. van Leeuwen, winkelier kruidenierswaren en leesbibliotheekhouder, Lokhorststraat 27] en toen werd het weer Reuvs op de Breestraat.

I1 Dus dat waren allemaal particuliere bibliotheken?

G Reuvs was geloof ik een overheids...

I1 Ja, Reuvs is volgens mij naar de definitieve plek gegaan.

G En ze hadden ook een kinderbibliotheek op de Garenmarkt. Daar haalde ik nog wel eens boeken. Nee, er werd veel gelezen. Wij lazen veel. Vonden het ook leuk, lezen.

I2 En leest u nu ook nog?

G Nou, ik ben nu meer op de puzzeltour. Trouwens over lezen gesproken, ik liep een tijdje terug binnen in het stadhuis bij dat straatje, bij dat Trouwstraatje. En daar zag ik een boek liggen, Okke Tannema. En dat boek heb ik vroeger gehad en dat ben ik helemaal kwijtgeraakt of m'n broers hebben het meegenomen, weet ik het allemaal. Dus ik heb dat boek daar gekocht en het was heel anders dan ik het in mijn gedachten had, hoor. Het was echt heel anders. Dus ik heb dat boek aangeschaft à raison van € 2 en ik heb het opnieuw helemaal gelezen.

I2 De winkels in de buurt. En of er ook mensen aan de deur kwamen bij jullie, want dat was natuurlijk ook heel anders in die tijd.

G Ja, alles kwam aan de deur, de melkboer, de schillenboer, de groenteboer. Allemaal boeren.

I2 Een slager?

G De slager hadden we achter ons. Die zat in de Pieter de la Courtstraat. Dat was Bergers en op de Herenstraat hadden we alle winkeltjes. We hadden de olieboer en daarnaast weer een sigarenboer. Hadden we Van Leeuwen textiel en we hadden de Sierkan, waar je melk kon halen en alle

zuivelproducten. En een stukje verder op de hoek van de 3 Octoberstraat had je de coöperatie. Dat was de club van mijn ouders natuurlijk. Dat waren socialisten, die hadden dat opgezet.

I1 En je ouders gingen daar wel bewust heen ook?

G Ja, daar werden boodschappen gedaan.

I1 Zoals de katholieken naar de katholieken gingen...

G Ja.

I2 Ja, dat was toen nog heel erg met je levensbeschouwing verbonden, hè?

G En de bakker hadden we, [Van] Rijnsdouw.

I2 Dus dat zat allemaal in een straal van 500 m, zeg maar...

G Ja, alles hadden we, alles.

I2 Voor de rest gingen jullie ook niet veel op stap of op vakantie?

G Vakantie kan ik me niet herinneren. Ik kan me niet herinneren dat ik met mijn ouders op vakantie ben geweest.

I2 Daar hadden ze het geld niet voor?

G Nee.

I2 En een auto, hadden ze die?

G Nee, ik had de eerste auto, begin jaren '60, toen ik vertegenwoordiger werd.

I1 En de eerste tv, dat was wel bijzonder. Kwam dan de hele buurt kijken?

G Nee, dat was in '58 dat die betere televisie kwam en toen waren er al meer mensen, die televisie hadden. Van welk jaar ben je zelf?

I1 Ik ben van '49. En toen ik zeg maar 7, 8 was. Ik ben groot geworden in een flat in Den Haag, had je één oudere man met een televisie en daar gingen alle kinderen heen. Ik moet zo'n 7, 8 jaar geweest zijn. Eind jaren '50. En pas in de jaren '60 kreeg iedereen massaal televisie. Toen kregen wij ook televisie.

G Ja, in '60 trouwden wij, kreeg ik mijn eerste tv. Met één zender en er zat een storing in. Ik had hem met korting gekocht, maar hij deed het niet. Heb je dat weer.

I1 En ik heb op school op handenarbeidles nog antennes gemaakt voor de piratenzender. Die maakten we massaal op school.

G Ik heb wel ooit in de oorlog, maar die was niet van mij, zo'n radiootje gehad met zo'n oog. Ik weet niet meer hoe ze dat noemen. Maar dat was zo'n standje en daar moest je dan op richten en dan kreeg je geluid. Kristalzender heette dat. Maar daar was mijn broer mee bezig, want die was technisch en die had ambachtsschool gedaan en Mathesis had die gedaan. Die had toen ook elektra, hij had iets in die meter gedaan dat wij elektra hadden en dat vonden de burens zo mooi, dus hij had het bij de burens ook gedaan en toen kwam er controle bij de burens. "Hoe kan het dat u elektra hebt?" "Daar gaan we niet over praten", zei die man. En toen zei die buurvrouw: "De burens hebben het ook, hoor." Dus diezelfde man kwam bij ons binnen; ja, zo ging dat.

I1 Dat was in de oorlog?

G Ja, dat was in de oorlog, je had geen elektra. Dus er zaten mensen op een fiets en in ieder geval in die periode, op het laatst van de oorlog, had mijn broer iets in die meter gefrommeld, weet ik wat. Dus wij hadden wel elektra, maar dat mocht niet. Dus die burens waren blij dat ze geen bekeuring of wat dan ook kregen. Dus die zeiden: "Dat komt van Oudshoorn".

I2 Flauw hè?

G Tsja, het waren hele aardige mensen hoor. Een en al onnozelheid, waarschijnlijk.

I2 Heb u er dingen aan toe te voegen of zegt u: dat hebben jullie overgeslagen? Want anders zet ik het apparaatje uit.

G Nee, niet dat ik weet. Als jullie later nog iets in gedachten schiet, dan hoor ik het wel. Maar die vriendjes had ik dus op de Koninginnelaan, op de Zeemanlaan en op de Lorentzkade. En achter bij ons bij de Pieter de la Courtstraat had je ook een heel stel jongeren, maar die waren toch weer anders. Daar speelden wij niet mee. Dus je trekt toch naar bepaalde groepen toe.

I1 Dat had niet met geloof te maken ...

G Nee, dat had niet met geloof te maken. De Pieter de la Courtstraat was anders dan wij.

I2 En hoe anders? Ja, ik weet het wel, maar u mag het ook zeggen.

G Nou, misschien waren wij wat degelijker, laat ik het zo zeggen.

KORTE SAMENVATTING/INHOUDSOPGAVE INTERVIEW

0-4.00	Inleiding + ondertekening protocol
4-10.32	Straten en huizen waar respondent heeft gewoond + achtergrond vader respondent
10.32-17.01	Beschrijving van gezin waar respondent uit voortkomt en rode signatuur van het gezin
17.01-19.20	Eigen signatuur + veranderingen die respondent daarin heeft doorgemaakt
19.20-26.00	Ervaringen respondent in de oorlog
26.00-37.07	Carrière respondent
37.07-42.41	Rol, die respondent heeft gespeeld in besturen van woningbouwverenigingen
42.41-46.03	De tijd dat respondent in het MKB-bestuur heeft gezeten
46.03-55.30	Hobby's van respondent vroeger en nu en de rol van het geloof in het leven van de geïnterviewde
55.30-1.01	Kind + kleinkinderen en rol van studie in hun leven. Spijt van respondent dat hij niet is gaan studeren terwijl hij dat wel had gekund.
1.01-1.10.49	Eigen huis respondent, feesten van vroeger, bibliotheek in vroeger jaren, winkels in de oude buurt.